

2.2.3 Súčasná právna úprava pracovnoprávneho postavenia starostu obce a poslanca obecného zastupiteľstva

A. Nároky z výkonu funkcie, ktorá sa vykonáva popri plnení povinností vyplývajúcich z pracovného pomeru

Ak starosta obce alebo poslanec obecného zastupiteľstva bude svoju funkciu vykonávať popri povinnostiach vyplývajúcich z jeho zamestnania, Zákonník práce im v súčasnosti určuje maximálny limit pracovného voľna, na ktoré majú od svojho zamestnávateľa počas kalendárneho roka právny nárok. **Pôjde o 30 pracovných dní, ak osobitný predpis neustanovuje inak.**

S poskytnutím pracovného voľna v uvedenom rozsahu nie je v Zákonníku práce zároveň spojený zákonný nárok na náhradu mzdy. To však na druhej strane nebráni, aby sa verejný funkcionár so svojim zamestnávateľom na náhrade mzdy dohodli. Vo vzťahu k poslancovi je v § 25 ods. 6 zákona o obecnom zriadení upravené, že **obec uhradí zamestnávateľovi na jeho požiadanie náhradu za vyplatenú náhradu mzdy alebo inej odmeny za prácu.**

Pretože v praxi mnohí, najmä zamestnávateľia zo súkromnej sféry, nie sú pri poskytovaní pracovného voľna s náhradou mzdy na výkon verejnej funkcie veľmi ústretoví, malo by byť samozrejým záujmom obce organizovať povinnosti poslancov, ale aj členov komisií obecného zastupiteľstva zásadne v ich voľnom čase. Vo vzťahu k starostom nie je nevyhnutné, aby s poskytnutím pracovného voľna bola zákonne riešená aj otázka náhrady mzdy vzhľadom na skutočnosť, že na rozdiel od poslanca aj úväzkový starosta má zákonne upravený nárok na plat od obce.

Aj keď starosta či poslanec vykonávajúci svoju funkciu popri plnení pracovných povinností vyplývajúcich z pracovného pomeru nie sú osobitne chránení pred výpoveďou ako v prípade, keby boli na svoju funkciu dlhodobo uvoľnení, mohli by sa jej neplatnosti domáhať, ak by v skutočnosti išlo o zneužitie niektorého výpovedného dôvodu pre častú neprítomnosť v práci súvisiacu s výkonom funkcie poslanca či starostu.

Výraznú právnu istotu volených funkcionárov obce vo vzťahu k ich materskému zamestnávateľovi poslancovi garantuje ustanovenie § 25 ods. 6 zákona o obecnom zriadení a starostovi § 7 zákona o právnom postavení a platových pomeroch starostov. V zmysle týchto ustanovení **nesmie byť poslanec**

ani starosta pre výkon svojej funkcie ukrátený na svojich právach a nárokoch vyplývajúcich z pracovného alebo obdobného pomeru.

B. Nároky z výkonu funkcie, ktorá sa vykonáva na základe dlhodobého uvoľnenia zo zamestnania

Záruky počas výkonu funkcie

Starosta obce alebo poslanec obecného zastupiteľstva (zástupca starostu), ktorí boli na svoju funkciu dlhodobo uvoľnení od zamestnávateľa, majú počas výkonu funkcie zachovaný pracovný vzťah s materským zamestnávateľom.

Práva a povinnosti z takto akoby „spočívajúceho“ pracovného pomeru u materského zamestnávateľa sa opäť obnovia po skončení výkonu funkcie a ich návrate do práce.

Záruka zachovania zamestnania počas výkonu funkcie má pre dlhodobo uvoľnených funkcionárov samosprávy podstatný význam, pretože ich voľba do funkcie nie je spojená so založením pracovného pomeru.

Záruku zachovania zamestnania starostu alebo poslanca obecného zastupiteľstva treba chápať v medziach ochrannej doby (zákazu výpovede) podľa § 64 ods. 1 písm. e) ZP a výnimiek upravených v ods. 3 tohto ustanovenia. Osobitne vo vzťahu k poslancovi treba zdôrazniť, že v zmysle § 25 ods. 8 zákona o obecnom zriadení sa ochrana zachovania pracovného vzťahu aplikuje len na poslanca obecného zastupiteľstva dlhodobo plne uvoľneného na výkon funkcie zástupcu starostu.

Prakticky v týchto prípadoch prichádza do úvahy len výpoveď z dôvodu:

- zrušenia zamestnávateľa alebo jeho časti bez právneho nástupcu,
- premiestnenia zamestnávateľa alebo jeho časti,

prípadne pri existencii dôvodov, pre ktoré by mohol zamestnávateľ *ukončiť pracovný pomer aj okamžite*. Mohlo by sa tak stať napríklad vtedy, ak bol verejný funkcionár *právoplatne odsúdený pre úmyselný trestný čin alebo závažným spôsobom porušil pracovnú disciplínu*.

Záruky po skončení výkonu funkcie

Pre starostu obce či poslanca po skončení výkonu ich verejnej funkcie vyplýva právo, aby ich zamestnávateľ zaradil na pôvodnú prácu a pracovisko.

Len ak to nie je možné preto, že táto práca sa nevykonáva alebo pracovisko bolo zrušené, je zamestnávateľ povinný ich zaradiť na inú prácu zodpovedajúcu pracovnej zmluve.

Ustanovenie § 157 ods. 3 ZP, kde je uvedená záruka deklarovaná, sa zamestnávateľmi často obchádza. Praktické problémy spojené s opätovným začlenením starostov či poslancov do zamestnania nasvedčujú, že u mnohých zamestnávateľov sa právo na to isté miesto chápe iba formálne.

V doterajšej praxi nebolo zriedkavé, že starostovia vracajúci sa do práce po skončení výkonu svojej funkcie boli konfrontovaní so skutočnosťou, že ich miesto obsadil iný zamestnanec a zamestnávateľ mal pre nich už pripravenú výpoveď pre nadbytočnosť.

Z právneho hľadiska možno konštatovať, že takáto výpoveď nemôže byť platná, a to ani vtedy, keby sa verejný funkcionár vrátil k zamestnávateľovi aj skôr, ako mu uplynie funkčné obdobie, napríklad z dôvodu, že sa funkcie vzdal. Totiž aj vzdanie sa mandátu je jedným zo spôsobov, ako sa môže funkcia starostu obce alebo poslanca skončiť, a preto aj v tomto prípade je zamestnávateľ povinný ich po návrate zamestnať so zárukou toho istého miesta.

Doterajšie poznatky získané priamo z diskusií s mnohými starostami obcí dokonca nasvedčujú, že v čase volieb boli a sú aj kandidáti bez pracovného pomeru alebo im počas funkčného obdobia pracovný pomer skončil a pod.

Ak starostovi u svojho zamestnávateľa zostala nevyčerpaná dovolenka, ktorú si nemohol vyčerpať, pretože bol dlhodobo uvoľnený na výkon svojej verejnej funkcie, v zmysle § 113 ods. 5 ZP je zamestnávateľ povinný mu ju poskytnúť po jeho návrate.

B. Pracovnoprávne nároky starostu a poslanca vo vzťahu k obci

Nároky upravené v Zákonníku práce

Pracovnoprávne nároky zvoleného starostu alebo poslanca vo vzťahu k obci do určitej miery závisia od toho, či sú títo funkcionári na svoju funkciu dlhodobo uvoľnení alebo ju vykonávajú len popri pracovných povinnostiach u svojho zamestnávateľa, ale ešte vo výraznejšej miere bude závislé od toho, **či ide o starostu alebo poslanca obecného zastupiteľstva.**

Napriek tomu, že voľba do funkcie starostu obce či poslanca obecného zastupiteľstva nie je právnym predpokladom na založenie ich pracovného po-

meru, vzťah vyplývajúci z výkonu týchto funkcií sa čiastočne podobá pracovnému pomeru na určitú dobu.

Doba výkonu funkcie je časovo obmedzená trvaním volebného obdobia orgánov samosprávy a za výkon funkcie sa starostovi a dlhodobo uvoľnenému poslancovi obecného zastupiteľstva⁴³ vypláca plat.

Z dôvodu zvýšenia právnych istôt takto zvolených funkcionárov obce je pre aplikačnú prax žiaduce, aby sa najmä dlhodobo uvoľneným funkcionárom obce priznávali obdobné pracovnoprávne nároky ako zamestnancom v pracovnom pomere, napríklad nárok na dovolenku, nárok na stravovanie, ale aj nároky pri niektorých prekážkach v práci.

Z ustanovenia § 215 ods. 1 ZP priamo vyplýva, že z výkonu verejnej funkcie plynú starostovi a poslancovi obecného zastupiteľstva rovnaké nároky na náhradu škody ako zamestnancom v pracovnom pomere. Podľa Zákonníka práce sa bude posudzovať len rozsah nároku starostov na dovolenku.⁴⁴ Ako zamestnanec v pracovnom pomere sa má posudzovať starosta aj na účely tvorby a použitia sociálneho fondu a stravovania.

V tejto súvislosti treba zákonodarcovi vytknúť, že osobitná právna úprava sa vôbec nezaobera možnosťou aplikácie nároku na dovolenku či zabezpečovania stravovania v prípade dlhodobo plne uvoľneného poslanca na funkciu zástupcu starostu, a to napriek tomu, že podľa výslovného ustanovenia § 25 ods. 6 zákona o obecnom zriadení nemá byť poslanec pre výkon funkcie ukrátený na svojich právach a nárokoch vyplývajúcich z pracovného alebo obdobného pomeru.

Širšia aplikácia Zákonníka práce prostredníctvom osobitných právnych predpisov nie je doteraz uskutočnená komplexne a predstavuje len čiastočnú zákonnú úpravu niektorých pracovnoprávnych nárokov vo vzťahu k starostom.

Platové a pracovné nároky starostu obce

Základná právna úprava pracovných a platových nárokov starostu obce je obsiahnutá v zákone o obecnom zriadení a zákone o právnom postavení a platových pomeroch starostov.

⁴³ V súčasnosti to môže byť len zástupca starostu.

⁴⁴ Za predpokladu, že rozsahu tejto dovolenky nie je upravený v kolektívnej zmluve, ktorá je záväzná pre obec ako zamestnávateľa.